

eerste hoofdstuk wordt de figuur van Norbertus nader omschreven en wordt vooral de nadruk gelegd op Norbertus' drang tot het vormen van een voorbeeldige clerus, hetgeen hij verwezenlijkte door het stichten zijner orde. Vervolgens belicht de schrijver het eigen karakter en de taak der Orde, nl. de zielzorg en het koorgebed der reguliere kanunniken en het zuiver beschouwend leven der 2de Orde. Daarop volgt een kort overzicht van de geschiedenis der Orde, in het bijzonder in België en Nederland, met in een 4de hoofdst. een korte schets van den tegenwoordigen toestand der Orde in het algemeen. Meer in détail worden de bestaande abdijen in België en Nederland behandeld (5de hoofdst.) om te besluiten met enkele beschouwingen over de Derde Orde van Norbertus (6de hoofdst.).

In een vlotte stijl geschreven krijgen we in deze brochure een kort, maar voor het vooropgestelde doel een volledig overzicht van de Norbertijner Orde. Wij hopen dat dit boekje, uit ware ordesliefde opgesteld, een ruime verspreiding kenne, en dat het zal bijdragen tot meerdere kennis en waardering onzer Orde door het volk.

De verluchtingen, aangebracht door confrater M. Van Helvert, verdienen alle lof en schenken aan de uitgave een aangenaam en frisch uitzicht. De omslag is versierd met de kaart van Nederland-België, waarop de bestaande abdijen en kloosters zijn aangeduid.

Milo KOYEN.

* * *

Dr. H. VAN HEESCH, O. Praem., *Pater De Sany, eerste norbertijn-missionaris in Zuid-Afrika*. Brussel, 1949, 116 blz., 4 ill.

Piëteitsvol heeft Hoogw. Heer Prelaat van Grimbergen het stille, maar heldhaftige missionarisleven van zijn confrater, Pater De Sany, geschreven. In 1849 ging de Grimbergse kloosterling met Mgr. Devereux naar Zuid-Afrika om zijn priesterlijke arbeid in dienst te stellen van de verspreidde christenen. Aan de hand der gegevens uit de talrijke brieven van Pater De Sany werd deze levensbeschrijving opgesteld. Wij kunnen den koenen zendeling volgen op al zijn reizen : van Grimbergen naar Port-Elisabeth, naar Cradock, naar Graaff-Reinet, naar Uitenhage, naar King Williams-Town en naar den Hemel. Uit elke bladzijde van dit boek blijkt de onvermoeidbare ijver van den priester, zijn grote liefde voor zijn christenen, zijn gehechtheid aan abdijs en familie. Gedurende zijn twintig jaarig

missieleven heeft pater De Sany altijd gehoopt eens te mogen weerkeren naar zijn geboorteland om abdij en familie te bezoeken. Elk van zijn brieven is een getuigenis van dit schrijnend heimwee naar zijn land, maar altijd werden zijn verwachten verijdeld omdat er geen priesters waren om hem te vervangen.

Grimbergen en ook de Norbertijner Orde mag fier gaan op de priesterfiguur van Pater De Sany, en wij zijn Hoogw. Heer Prelaat van Grimbergen dankbaar, omdat hij door dit boek de heldhaftige missionaris voor het voetlicht heeft geplaatst tot stichting onzer confraters en tot navolging van zijn priesterlijke ijver en godsvrucht.

Milo KOYEN.

* * *

F. BEHN, *Kloster Lorsch* (Band 7 der Reihe « Starkenburg in seiner Vergangenheit) 2. Auflage, 7 Textabb., 18 Tafeln. E. Schneider Verlag, Mainz, 1949.

Die gediegene Arbeit Behns ist ein Bericht über die vom ihm geleiteten Ausgrabungen von 1927-37, durch die die gesamte mittelalterliche Klosteranlage Lorsch freigelegt wurde. Es zeigte sich, dass das Kloster sehr ausgedehnt war. Die Kirche war eine grosse, aber einfache frühromanische Anlage ohne Querschiff und ohne Absiden. Sie bestand aus 4 Teilen : Basilika, Königsgruft (Ostkirche), Vorkirche mit 2 wuchtigen Türmen, und Atrium mit Torhalle. Die Funde zeigen, dass die Zerstörung dieser Kirche einen unersetzlichen Verlust für die Kunstgeschichte bedeutet.

Aus der Prämonstratenserzeit sind keine Neubauten festgestellt, im Gegenteil, die Kirche wurde sogar verkleinert. Als 1358 ein Turm von Blitz getroffen wurde, riss man das ganze zweitürmige Westwerk ab, und gotisierte dafür die Westfassade. Nach der Zerstörung der Kirche 1621 wurde nach Behn die Kirche wieder aufgebaut, in der Folge dann aber abgebrochen.

Als einzigen Beweis für den Wiederaufbau der Kirche führt er dabei das Bild bei Merian an, das 1645 gedruckt ist und das bei Kloster und Kirche keinerlei Spuren von Zerstörung zeigt. Ich möchte diesen Schluss, wenn nicht andere Beweise vorliegen, für gewagt halten. Merian hat öfters seine Bilder nach älteren Vorlagen gefertigt, und es ist unwahrscheinlich, dass der gewaltige Bau, an dessen Erhaltung dem Mainzer Erzbischof nicht das geringste ge-